

مدل‌ها و راهبردهای قابل اجرا در مبارزه با فساد

ناهید ناصری^۱

شاهین نقاشیان^۲

چکیده

انجام مفاد کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد، مستلزم آن است که هر دولتی از وجود یک یا چند نهاد برای پیشگیری و مبارزه با فساد، اطمینان حاصل کند^۳. به دلیل تفاوت در شیوه‌های حکومتداری، برای کشورهای در حال توسعه، مدل خاصی برای تأسیس چنین نهاد ضد فساد وجود ندارد. دولت می‌تواند یک نهاد مبارزه با فساد را با تمامی قدرت و مسئولیت‌هایش از جمله پیشگیری و اجرای قانون، به یک نهاد واگذار کرده و یا اختیارات و مسئولیت‌ها را میان چندین نهاد توزیع کند. هدف، بررسی برخی از مدل‌های استفاده شده توسط سازمان‌های مبارزه با فساد و آشنا کردن مسئولان با راهبردهای نوین جهت بسط و توسعه‌ی نهادهای رسمی مبارزه با فساد، و پیشنهاد مدلی از کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد و توصیه‌هایی برای کشور. مهم این است که در راستای اتخاذ یک مدل مبارزه با فساد، ایران باید ابتدا با در نظر گرفتن پارامترهای مربوط به آن، استراتژی اجرایی شدن مدل منتخب را برگزیده، پس از آن به پیاده‌سازی شرایط پیشگیری پرداخته، و نهایتاً راهبردی ترکیبی را در پیش گیرد. مدل‌های آژانس، غالباً متفاوت و منحصر به فرد بوده، اما راهبردهای اجرا، عموماً دارای شکلی خاص‌اند؛ هرچند ممکن است در عمل متفاوت باشند.

کلید واژه‌ها: مدل، راهبردها، مبارزه با فساد؛ راهبردهای پیشگیری، راهبردهای اجرای قانون.

۱. کارشناس ارشد جرم‌شناسی، کارشناس مبارزه با فساد، nahidnaseri123@gmail.com

۲. کارشناس علوم سیاسی، کارشناس مبارزه با فساد، shahin.nnc@gmail.com

۳. کنوانسیون ضد فساد ملل متحد مواد ۶ و ۳۶.

مقدمه

استقرار دولت‌های مبتنی بر رأی مردم، علاوه بر ایجاد نظم عمومی و کارایی دولت‌ها، این نوید را می‌دهد که آن‌ها بتوانند از طریق بهبود استانداردهای کیفیت زندگی در ساختار بوروکراتیک، از آن به عنوان سرمایه‌ی اجتماعی نمادین خود برای مشارکت در مجامع بین‌المللی استفاده کنند. بخشی از این استانداردها، شاخص‌های حکمرانی خوب است. شاخص‌هایی از قبیل شفافیت، اثربخشی، مسئولیت‌پذیری، مشارکت‌جویی، شایسته‌سالاری و پاسخ‌گویی، مهم‌ترین فاکتورهایی هستند که برای سنجش و ارزیابی مطلوبیت و پیشرفت نهادهای حکومتی و دولتی وضع شده و تجربه‌ی عملی احترام به آن‌ها را به وضوح در بهبود رتبه‌ی دولت‌هایی مانند سنگاپور در زمینه‌ی کاهش فساد، می‌توان دید. یکی از راه‌هایی که در قوانین بین‌المللی (معاهدات) پیش‌بینی شده تا به آن وسیله زمینه‌ی فساد و جلوه‌های آن از قبیل رشوه، اختلاس، قاچاق، اعمال نفوذ و ده‌ها مورد دیگر کاهش یابد، ارائه‌ی تعریفی کارکردی از مفاهیم است. منظور از فساد، از دیدگاه سازمان ملل متحد، به طور کلی سوءاستفاده از قدرت برای کسب منافع خصوصی است، و می‌توان آن را بر اساس مقدار پول از دست رفته و بستر اداری به سه طبقه تقسیم کرد ۱- فساد خرد، سوءاستفاده از قدرت توسط مقامات دولتی سطح پایین و میانی که در تعاملات خود با شهروندان عادی، برای دسترسی به کالاهای اساسی و یا خدمات عمومی در مکان‌هایی مانند بیمارستان‌ها، مراکز آموزشی، ادارات پلیس و سازمان‌های دیگر به وقوع می‌پیوندد ۲- فساد کلان، اعمال ارتكابی در سطوح بالای مدیریتی دولتی است که مسئولین را قادر می‌سازد تا از دارایی‌های عمومی کشور بهره‌مند شوند ۲- فساد سیاسی، به دست‌کاری سیاست‌ها، قواعد، بهره‌برداری از نهادها و سوءاستفاده از قدرت برای تخصیص منابع مالی اطلاق می‌شود که طی آن، منافع برای تصمیم‌گیرندگان سیاسی و اطرافیان‌شان ایجاد شده و منجر به حفظ قدرت، مقام و ثروت برای آن‌ها می‌شود.

منظور از مقامات دولتی در این جا، تنها مدیران و اشخاص حقوقی دارای پست را شامل نمی‌شود، بلکه اعم است از کلیه‌ی کارکنان دولت، انتخابی یا انتصابی، رسمی یا غیر رسمی و با حقوق یا بدون حقوق^۱. به این ترتیب در خواهیم یافت که در مواردی مانند قاچاق، ارتشا، اختلاس و مسائل اقتصادی، این امکان وجود دارد که علاوه بر بهبود ظرفیت‌های ایمن‌سازی در حوزه‌ی پیشگیری از فساد، زمینه‌های همکاری بین‌المللی و مشارکت در ساخت جامعه‌ی جهانی فراهم آمده، و بر این اساس بتوان حداقل انتظارات حقوقی از دیگر کشورها را مطرح ساخت. در آموزش‌ها و تعاریف آکادمیک سازمان‌های ضد فساد، منتسب به ملل متحد، دو نکته‌ی مهم و اساسی وجود دارد که ذیل

۱. ماده‌ی ۲ کنوانسیون مبارزه با فساد ملل متحد.

آن استراتژی‌های مؤثر علیه فساد اقتصادی و شفافیت اداری مطرح می‌شوند.

اولین نکته آن است که یک راه حل منفرد برای مبارزه وجود ندارد، و دوم این که نمی‌توان مسئولیت مبارزه‌ی جامع با فساد را به یک سازمان مشخص سپرد. همین نگاه راهبردی می‌افزاید: سه رویکرد ایجاد اهرم‌های بازدارندگی، فرهنگ سازی از طریق آموزش و گسترش فعالیت‌های پیشگیرنده، تأثیر مطلوب تری در اقدامات ملی دارند.

مبارزه با فساد، زیرمجموعه‌ای از علوم اجتماعی در زمینه روانشناسی، حقوق یا جرم‌شناسی است، و صرف داشتن احساس عمومی، قضاوت خوب و ذهن مشتاق و علاقمند برای موفقیت در نبرد با فساد، کافی نیست. علمی برای مبارزه با فساد وجود دارد، درست مثل وکیل شدن یا روانشناس شدن. متأسفانه سیاستمداران، فرماندهان و رهبران جوامع، اغلب نمی‌توانند دریابند که روشی منطقی و علمی برای مبارزه با فساد وجود دارد، که در نتیجه، برنامه‌های ضد فساد توسط اقشار دیگری از جامعه رهبری می‌شود و عموماً همین رهبران، تبدیل به جامعه‌ای حقوقی برای مبارزه با فساد می‌شوند.

در عین حالی که بعضی از این برنامه‌ها موفق بوده‌اند، تعداد زیادی هم منتج به شکست شده‌اند. علت اولیه‌ی شکسته‌ای ترکیبی از دو عامل بوده است: اول، عدم آگاهی و دانش از سیستم‌ها و رویکردهای مبارزه با فساد، و دوم، فقدان اراده‌ی سیاسی. در اصل، موفقیت و اثرگذاری همان چیزی است که رهبران رده بالای دولتی، اراده‌ی تحقق آن را دارند. با این حال در جایی که اراده‌ی سیاسی وجود داشته باشد، یک کارشناس مبارزه با فساد می‌تواند سازمان‌ها را به نحوی با موفقیت توسعه دهد که ابزارها و اطلاعات برای رهبران آتی در دسترس باشد. اکنون این پرسش مطرح می‌شود که مدل‌ها و راهبردهای مبارزه با فساد کدامند و اعمال «راهبرد پیشگیرانه» یا «راهبرد کشف و اجرا» با توجه به سه راهبرد مدل مبارزه با فساد کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد (UNCAC)^۱، چگونه به کاهش فساد منجر می‌گردد؟ به نظر می‌رسد، در صورتی که ایران در مبارزه با فساد ابتدا راهبرد اجرای قانون را در زمینه‌ی مبارزه با فساد در سیاست ملی خود به کار گیرد، در زمانی کوتاه شاهد کاهش چشمگیر فساد خواهیم بود.

۱: مدل‌ها و استراتژی‌های مبارزه با فساد

۱-۱: مدل‌های مبارزه با فساد هیلبرون^۲

در حالی که تاکنون برای یک سازمان مبارزه با فساد، هیچ مدل عامی که مورد اتفاق نظر و تأیید

1. United Nation Convention Against Corruption

2. Heilbrun

همه کشورها باشد، وجود نداشته، پروفیسور جان. ر. هیلبرون، مشخصه‌های خاصی را برای طبقه‌بندی ۴ مدل در نظر گرفته است: ۱. مدل عمومی و کلی^۱، ۲. مدل تحقیقاتی^۲، ۳. مدل پارلمانی^۳، ۴. مدل چندنهادی^۴ (Heilbrunn, ۲۰۰۴:۳)

این مدل‌ها توسط کارشناس معروف مبارزه با فساد، پروفیسور جون. س. ت. کواه^۵ مورد قبول واقع شده است. مدل‌های مزبور با توجه به حوزه‌ی اختیارات شخص مسئول و به وسیله‌ی شاخه‌ای از دولت، تفکیک می‌شود (Quah, ۲۰۰۷:۷۴).

۱-۱-۱: مدل عمومی و کلی

ترکیبی از تحقیقات، پیشگیری، ارتباطات استراتژیک و غیره را در یک سازمان دارا است و بهترین نمونه‌ی آن کمیسیون مستقل مبارزه با فساد هنگ‌کنگ^۶ است که مسئولیت‌هایی را در هر دو حوزه‌ی پیشگیری و اجرای قانون، داراست، مثلاً قدرت بازداشت.

۱-۱-۲: مدل تحقیقاتی

با حوزه‌ی محدود خود مشخص می‌شود، و از یک کمیسیون کوچک تحقیق متمرکز با قدرت دستگیری تشکیل گردیده، و به وسیله‌ی دفتر بررسی تحقیقات^۷ سنگاپور که تنها ۳ کارکرد دارد، رایا شده است:

۱- بررسی شکایات ادعای فساد؛

۲- بررسی قصور و سوء رفتار توسط مأموران عمومی مربوط به فساد؛

۳- جلوگیری از فساد با تجزیه و تحلیل شیوه‌ها و رویه‌های دولتی و توصیه تغییرات در مواقع لزوم.

هر دو مدل کلی و مدل تحقیقاتی به‌طور سازماندهی شده‌ای پاسخ‌گوی استراتژی اجرایی هستند

(Heilbrunn, ۲۰۰۴).

۱-۱-۳: مدل پارلمانی

گزارش مستقیم به مجلس و یا نهاد قانونگذاری است، و مستقل از قوای اجرایی و قضایی دولت

1. The Universal Model
2. The Investigative Model
3. The Parliamentary Model
4. The Multi-agency Model
5. Jon S.T. Quah
6. (ICAC) Independent Commission Against Corruption
7. (CPIB) Corrupt Practices Investigation Bureau

محسوب می‌شود. این مدل در ایجاد کمیسیون سلامت عمومی عراق^۱؛ به تصویب رسیده و اخیراً به کار گرفته شده است.

۱-۴: مدل چند نهادی

کمیسیون مستقل مبارزه با فساد ساوت ولز^۲، و کمیسیون مستقل مبارزه با فساد موریس^۳، چهارمین مدل هیلبرون و بهترین مدلی است که توسط ایالات متحده، جایی که مبارزه با فساد از طریق پارلمان‌ش گسترش پیدا کرده، به کار گرفته شده است؛ به عنوان مثال، دفتر اخلاق دولت، تأکید بر پیشگیری و آموزش دارد در حالی که دادگستری، شامل تحقیق و تعقیب است. هم‌زمان بسیاری از نهادهای دیگر انجام تحقیقات و بازرسی مانند «بازرسان مختلف عمومی»، «دفتر پاسخ‌گویی دولت»، و «دفتر استانداردهای رفتار» را بر عهده دارند. اگرچه این نهادها به شاخه‌های مختلف دولت گزارش می‌دهند، اما تلاش به طور مستقل و در عین حال با یکدیگر، شبکه‌ای را تشکیل می‌دهد که در نتیجه، فعالیت‌های فاسد را به طور کلی شناسایی می‌کند.

۱-۲: مدل‌های ضد فساد سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه^۴

مدل سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه، شبکه‌ی ضد فساد برای اروپای شرقی و آسیای میانه نیز مدلی برای دسته‌بندی آژانس‌های ضد فساد ارائه می‌دهند (Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia, ۲۰۰۷: ۲۱). این مدل، آژانس‌های ضد فساد را به سه گروه مجزا تقسیم می‌کند: ۱. آژانس‌های چند منظوره با استفاده از قدرت اعمال قانون ۲. مؤسسات نوع اجرای قانون ۳. سیاست‌پیشگیرانه و مؤسسات هماهنگی.

۱-۲-۱: آژانس‌های چند منظوره

با استفاده از قدرت اعمال قانون، بررسی و دستگیری افراد درگیر در فساد و همچنین قدرت برای توسعه‌ی سیاست‌ها، نظارت و ارزیابی برنامه‌ها و وارد کردن برنامه‌های پیشگیری نیز اجرا می‌شود. لازم به ذکر است که در بسیاری از کشورهای چند منظوره، آژانس‌های ضد فساد، قدرت لازمه برای تحت پیگرد قانونی قرار دادن افراد را ندارند و تنها می‌توانند بررسی و دستگیر کنند. مدل چند منظوره‌ی سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه، شامل هنگ کنگ، سنگاپور، تایلند، مالزی و چندین کشور دیگر می‌شود.

1. (CPI) Commission of Public Integrity

2. (ICACNSW) Independent Commission Against Corruption South Wales

3. (ICAC – Mauritius) Independent Commission Against Corruption Mauritius

4. (OECD) Organization for Economic Co-operation and Development

۱-۲-۲: مؤسّسات شیوه اجرای قانون

اصول حقوقی قانون سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه، ترکیبی از شناسایی فساد، تحقیق و تعقیب را به یک نهاد واگذار می‌کند، به عنوان مثال، آژانس می‌تواند از قدرت نظارت خود برای حسابرسی یک آژانس دولتی، وقتی چیزی خلاف قاعده کشف شود، استفاده کند؛ و همچنین می‌تواند این امر را به واحد تحقیقات همان سازمان ارجاع دهد، و چنانچه مشخص گردد مسئولیت کیفری وجود دارد، همان سازمان می‌تواند مظنون را محاکمه نماید.

مدل شیوه اجرای قانون در میان چندین آژانس اروپایی از جمله، قدرت ملی نروژ برای تحقیق و تعقیب جرایم اقتصادی و زیست محیطی؛ دفتر مرکزی سرکوب فساد در بلژیک، دفتر ویژه‌ی دادستان برای سرکوب تخلفات اقتصادی مربوط به فساد در اسپانیا، دفتر کروات برای پیشگیری از فساد و جرایم سازمان یافته، اداره‌ی مبارزه با فساد رومانیایی و دفتر تحقیق دادستانی مرکزی مجارستان، به کار گرفته شده است. (Coonjohn, 2011: 5). بر اساس رویه‌ها و قوانین ایران، این امر تداخل صلاحیت محسوب می‌شود، اما در قوانین کشورهای مذکور، این اختیارات در مورد مبارزه با فساد، مجاز شمرده شده است.

۱-۲-۳: سیاست پیشگیرانه و مؤسّسات هماهنگی

پیشگیری، سیاست و نهادهای هماهنگی شامل نهادهای مسئول برای تحقیق پدیده‌ی فساد، ارزیابی خطر فساد و نظارت و ارزیابی برنامه‌ها و اجرای استراتژی مبارزه با فساد و طرح‌های عملی می‌گردد. پیشگیری، سیاست و نهادهای هماهنگی نیز اغلب به بررسی و آماده‌سازی قانون، نظارت بر قوانین، حسابرسی فرم‌های اظهارنامه‌ی مالیاتی و انجام آموزش مبارزه با فساد و غیره می‌پردازند. برخی از کشورها که این مدل را اتخاذ کرده‌اند، عبارتند از: خدمات مرکزی فرانسه برای پیشگیری از فساد، کمیسیون دولت برای پیشگیری از فساد در مقدونیه (فروم)، آژانس مبارزه با فساد صربستان، کمیسیون پیشگیری از فساد اسلوانی و کمیسیون مبارزه با فساد و گروه نظارت آلبانی. مدل‌های مشخص شده ضمن این که چگونگی دسته‌بندی آژانس‌های ضد فساد را ارایه می‌نمایند، راهکار قابل استفاده‌ای نیز برای کشورهایی که در پی اصلاح و بهبود نهادهای مزبور هستند، ارائه می‌کنند.

۱-۳-۱: مدل‌های مبارزه با فساد کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد^۱

رویکرد ابتدایی به مدل‌های مبارزه با فساد با الزامات کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد، یک جایگزین بوده و به عنوان پایه‌ای برای طبقه‌بندی محسوب می‌شود. رعایت مفاد کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل، مستلزم آن است که هر دولتی از وجود یک یا چند نهاد برای جلوگیری از فساد و مبارزه با آن از طریق اجرای قانون، اطمینان حاصل کند.^۲ با استفاده از کنوانسیون مبارزه با

1. (UNCAC)United Nations Convention Against Corruption

۲. کنوانسیون ضد فساد ملل متحد: مواد ۶ و ۲۶.

فساد سازمان ملل به عنوان مبنا، مؤسّسات به سه گروه دسته‌بندی می‌شوند.

۱- ماده‌ی ۶ آژانس (پیشگیری)

۲- ماده‌ی ۳۶ آژانس (اجرای قانون)

۳- مدل آژانس ترکیبی: در این مدل، هر دو ماده‌ی ۶ و ۳۶ وجود دارد و در قالب همان مؤسسه (پیشگیری و اجرای قانون) است.

۱-۳-۱: سازمان‌های ماده‌ی ۶

سازمان‌هایی هستند که بدون قدرت اجرایی قانون، با رعایت ماده‌ی ۶ آژانس به پیشگیری، سیاست، آموزش و پژوهش اختصاص داده شده‌اند؛ چنین مؤسّساتی باید مکملی برای اجرای قانون داشته باشند (ماده‌ی ۳۶ آژانس) به نحوی که حمایت شده و با آن‌ها همکاری کنند. ماده‌ی ۶ آژانس تنها می‌تواند به عنوان عملکردی برای آژانس ضد فساد در کشوری باشد که استراتژی پیشگیرانه را در پیش گرفته است.

۱-۳-۲: سازمان‌های ماده‌ی ۳۶

مؤسسه‌ای است که مبارزه با فساد از طریق اجرای قانون با الزامات ماده‌ی ۳۶ (قدرت برای بازداشت و انجام تحقیقات جنایی) را بر عهده دارد؛ همچنین اغلب قدرت‌های اجرای قوانین دیگری چون اقتدار برای حکم جستجو و حکم احضاریه و غیره را نیز دارا می‌باشند. به عنوان یک قاعده‌ی کلی، ماده‌ی ۳۶ آژانس، قدرت تعقیب مظنون را ندارد. چنین قدرتی به طور عرفی برای سازمان‌های قضایی مانند دفتر دادستان کل محفوظ می‌باشد. در کشورهایی که استراتژی اجرای قانون اعمال می‌شود، نهاد با استفاده از قدرت ماده‌ی ۳۶ کاربرد عملی دارد.

۱-۳-۳: سازمان‌های ترکیبی

دسته‌ی نهایی در مدل کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد، سازمانی ترکیبی است که تحت مواد ۱۶ و ۳۶ پوشش داده می‌شود. سازمان‌های ترکیبی، قدرت و وظیفه‌ی پیشگیری فساد

۱. ماده‌ی ۶: نهاد یا نهادهای مسؤول پیشگیری از فساد: ۱- هر کشور عضو، بر اساس اصول اساسی نظام حقوقی یا در صورت اقتضاء، وجود نهاد یا نهادهایی را که به وسیله‌ی روش‌هایی مانند موارد زیر از فساد جلوگیری می‌کنند، تضمین خواهد کرد: الف) اجرای سیاست‌های موضوع ماده (۵) این کنوانسیون و در صورت اقتضاء نظارت و هماهنگی اجرای آن سیاست‌ها. ب) افزایش و نشر آگاهی درباره‌ی پیشگیری از فساد. ۲- هر کشور عضو، طبق اصول اساسی نظام حقوقی خود، به نهاد یا نهادهای موضوع بند (۱) این ماده، استقلال لازم را اعطاء خواهد نمود تا این نهاد یا نهادها را قادر سازد وظایف خود را فارغ از نفوذ غیر ضروری به نحو مؤثری انجام دهند و منابع مادی لازم و کارکنان متخصص و آموزشی که چنین کارکنانی ممکن است نیاز داشته باشند تا وظایف خود را انجام دهند، تأمین خواهد نمود. ۳- هر کشور عضو، نام و نشانی مرجع یا مراجعی را که ممکن است در توسعه و اجراء اقدامات ویژه جهت جلوگیری از فساد، سایر کشورهای عضو را یاری دهند، به دبیرکل سازمان ملل متحد اطلاع خواهد داد.

۲. ماده ۳۶: هر کشور عضو، طبق اصول اساسی نظام حقوقی خود، وجود نهاد یا نهادها یا افراد متخصص در مبارزه با فساد از طریق اجراء قانون را تضمین خواهد نمود. طبق اصول اساسی نظام کشور به عضو چنین نهاد یا نهادها یا افرادی، استقلال لازم اعطاء خواهد شد تا بتوانند به نحو مؤثر و بدون نفوذ نامعقول، وظایف خود را انجام دهند. چنین افراد یا کارکنان چنین نهاد یا نهادهایی باید از آموزش و منابع مناسب برخوردار باشند تا بتوانند وظایف خود را انجام دهند.

را از طریق سیاست‌های هماهنگ شده‌ی ضد فساد مؤثر و ترویج مشارکت جامعه و انعکاس اصول حاکمیت قانون و مدیریت مناسب امور عمومی بر عهده دارند، در حالی که به طور هم‌زمان، مبارزه با فساد از طریق اجرای قانون صورت می‌گیرد^۱. در کشورهایی که روش سازمان‌ترکیبی را اتخاذ کرده‌اند، رهبری مبارزه با فساد بدون در نظر گرفتن استراتژی ملی است.

برای تعیین مدل مناسب برای ایران و یا هر اقتصاد در حال توسعه رهبری ملی باید سؤالات اساسی در مورد سازمان اولیه مبارزه با فساد را مطرح کرده و با پاسخ به آن سؤالات، با ارایه طریق، توسعه قانون را ممکن سازد.

۲: استراتژی ملی ضد فساد

بعد از اتخاذ مدل اصلی مبارزه با فساد، ضروری است یک راهبرد مبارزه با فساد ملی هم اتخاذ شود^۲. در جهان، سه استراتژی اصلی وجود دارد: ۱ - استراتژی اطلاعاتی - امنیتی ۲ - استراتژی اجرای قانون ۳ - استراتژی پیشگیری^۳.

۱-۲: استراتژی اطلاعاتی / امنیتی

ایالات متحده‌ی آمریکا، نمونه‌ای از یک استراتژی مبتنی بر اطلاعات است. در راهبرد اطلاعاتی، از داشته‌های اطلاعاتی برای تمرکز سازمان‌های اجرای قانون در مورد مسایل خاص و یا مردم استفاده می‌شود. این برای کشوری که سرمایه‌ی اطلاعاتی قابل توجه و نیز سازمانی برای اجرای قانون و تکمیل تحقیقات جنایی دارد، عملیاتی است. با این حال، راهبرد اطلاعاتی / امنیتی دارای معایب عمده‌ای است، از جمله، سازمان‌های اطلاعاتی، اغلب چشمان خود را بر روی فساد در درون دولت رسمی می‌بندند و بیشتر به حمایت از فساد تروریسم و یا موجبات تهدید دولت علاقه‌مندند که در دراز مدت می‌تواند به نهادینه شدن فساد در درون دولت منجر شود. برخی از کشورهایی که استراتژی اطلاعاتی اتخاذ کرده‌اند، رتبه‌بندی شاخص ادراک فساد آن‌ها در سال ۲۰۱۳ به قرار زیر است: انگلستان: (۱۴)، آژانس جرایم جدی و سازمان یافته جامائیکا (۸۳) و کنیا (۱۳۶). راهبرد اطلاعات به عنوان یک روش عام و نو ظهور به نحو فزاینده‌ای برای تخصیص منابع کمیاب در کارآمدترین راه ممکن، تلاش می‌کند. مفهوم راهبرد اطلاعاتی بر هوش پلیسی و حول ارزیابی ریسک و مدیریت آن بنا شده است. اطلاعات به منظور شناسایی مناطق خطر، جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل می‌شوند، سپس ابتکارات پیشگیرانه برای دستیابی به این خطرات، هدایت می‌گردند؛ به علاوه با تجزیه و تحلیل اطلاعات این امکان وجود دارد که گره‌های فساد، کشف شود.

۱. ماده‌ی ۶ کنوانسیون ضد فساد ملل متحد.

۲. باید توجه داشت مدل (Model) با الگو (Pattern) و نیز با راهبرد یا استراتژی (Strategy) تفاوت دارد.

۳. استراتژی ضد فساد مبتنی بر اطلاعات که منحصراً در ماده‌ی ۳۶ یا ۶ و ۳۶ مدل استراتژی ارائه شده ناشی از اطلاعات است.

راهبرد مبارزه با فساد اطلاعاتی، تنها می‌تواند در یک مؤسسه با اقتدار اعمال قانون، کار آیی داشته باشد. این برنامه، ابزاری است برای محدودیت منابع و دارایی‌ها و در نتیجه روشی جهت دار با بیشترین اثر بخشی. با توجه به واقعیت‌های اقتصادی کنونی، این احتمال وجود دارد که سازمان‌های بیشتری به منظور دستیابی به بیشترین اثر بخشی با بیشترین بهره‌وری، به سوی راهبرد اطلاعاتی بروند. در تصمیم‌گیری این که چه مدل ضد فساد باید در یک کشور اتخاذ شود، برخی عوامل باید در نظر گرفته شود؛ مثلاً به منظور به حداکثر رساندن اثر بخشی تمام فعالیت‌های ملی مبارزه با فساد، ضروری است با یک راهبرد ملی ضد فساد، تمام وزارتخانه‌ها و سازمان‌هایی که با همان ابتکار عمل کار می‌کنند، با یکدیگر هماهنگ شوند. بدیهی است زمانی که یک ساختار فرماندهی واحد وجود داشته باشد، هماهنگی برای اجرا آسان‌تر خواهد بود.

۲-۲: استراتژی اجرای قانون

راهبرد مبتنی بر اجرای قانون که توسط کشورهای چون هنگ کنگ و سنگاپور به تصویب رسیده، نشان داده که در تبدیل یکپارچه‌سازی کشورها بسیار مؤثر بوده است. راهبرد اجرای قانون، بدون مشکل نیست. تأکید بر اجرای قانون در مبارزه با فساد می‌تواند ضد تولید باشد» (Coonjohn، ۲۰۱۱:۱۱). مبارزه با فساد یک روند است و نه پیگرد قانونی. دادستانی به سادگی پیگیری فرآیندها را تضمین می‌کند، اما بدون طی مراحل در رعایت صلاحیت‌ها این راهبرد، تنها ارباب است. رتبه‌بندی شاخص ادراک فساد در برخی از کشورهایی که استراتژی اجرای قانون را در پیش گرفته‌اند، در سال ۲۰۱۳، به قرار زیر است: نیوزیلند (۱)، سنگاپور (۵)، نروژ (۵)، هنگ کنگ (۱۵)، بلژیک (۱۵)، مالزی (۵۳)، اسپانیا (۵۹)، رومانی (۶۹) و کرواسی (۵۷). نیوزیلند، سنگاپور و نروژ که دارای حداقل فساد در جهان می‌باشند.

کمیسیون مستقل مبارزه با فساد هنگ کنگ^۱ که مسئولیت پیشگیری، آموزش و توسعه‌ی جامعه را بر عهده دارد، اذعان داشت که موفقیتش را در سراسر جهان مدیون استراتژی اجرای قانون می‌داند، و حتی امروزه، عملیات (به عنوان مثال تحقیقات) ۷۰٪ مصرف بودجه‌ی کمیسیون مستقل مبارزه با فساد را به خود اختصاص داده است (Kwok Man-Wai، ۲۰۱۱:۱۳۴). در نیجریه هم نوهو ریبادو^۲ رئیس سابق کمیسیون جرایم اقتصادی و مالی^۳ اظهار داشت: «من بر این اعتقاد هستم که تنها استراتژی اجرای قانون واقعاً می‌تواند شیوه‌ای حرفه‌ای بوده و به موقع موفقیت‌آمیز باشد، و من این

1. International Commission Against Corruption (ICAC)
2. Nuhu Ribadue
3. Economic and Financial Crimes Commission (EFCC)

را به وضوح در سراسر منطقه و جهان مشاهده کرده‌ام؛ تنها فرایندی که به وسیله‌ی مکانیسم اجرای قانون منجر به حصول نتایج محسوسی گردیده» (۴: ۲۰۱۰، Ribadu).

۲-۳: راهبرد پیشگیری

فرانسه، تنها کشوری است که از این راهبرد استفاده می‌کند. راهبرد مبتنی بر پیشگیری می‌تواند در کشوری بدون فساد که می‌خواهد از اجرای فرآیندهای درون دولت مطمئن باشد، واقع شود. راهبرد پیشگیری، تضمینی است و از طریق آموزش گسترده به عموم مردم آگاهی می‌دهد. رتبه‌بندی شاخص ادراک فساد برخی از کشورهایی که در سال ۲۰۱۳ استراتژی پیشگیری را اتخاذ کرده‌اند، به قرار زیر است: فرانسه (۲۲)، مقدونیه یا فروم (۶۷) و آلبانی (۱۱۶). این که می‌گویند: «فضیلت هیچ متحدی بیشتر از عدم فرصت و ندادن مجال ندارد» سنگ محکی است برای راهبرد پیشگیری. به طور کلی، راهبرد پیشگیری بر حکومتداری خوب، بهبود فرآیند، نظارت و ارزیابی، اعلام‌داری و آموزش متمرکز است، و همه‌ی این‌ها اساسی برای موفقیت راهبرد ملی مبارزه با فساداند. اگرچه نهادهای پیشگیری ملزم به رعایت ماده‌ی ۶ کنوانسیون ضد فساد ملل متحداند، با این حال باید به منظور بهره‌مندی از (قدرت اعمال قانون) ملزم به رعایت مفاد ماده‌ی ۳۶ نیز باشند. اگر آن‌ها قدرت اعمال قانون را نداشته باشند، باید یک نهاد مرتبط با فساد که قوانین اجرایی را تهیه می‌کند، به منظور حصول اطمینان از انطباق مفاد کنوانسیون ضد فساد ملل متحد، ایجاد شود.

در فرانسه، خدمات مرکزی پیشگیری از فساد^۱ با قدرت‌های تحقیقی ایجاد شد، هر چند شورای قانون اساسی این قدرت را در سال ۱۹۹۳ باطل اعلام کرد و این مرکز «خدمات اداری پیشگیری نام گرفت» (۱۱: ۲۰۱۱، Coonjohn). (برای آشنایی با سازمان‌های مبارزه با فساد کشورها و استراتژی‌های آن‌ها، ن. ک. ۲. INF.۱/۲۰۱۳/CAC/COSP/WG).

متأسفانه، راهبرد مبتنی بر اجرای قانون، معمولاً فاقد عناصر اجرایی قوی، و در نتیجه موارد استفاده‌ی محدودی دارد. در حالی که هر یک از راهبردهای (اطلاعات/امنیتی، اجرای قانون و پیشگیری) بر یک چیز تأکید می‌کنند، هیچ‌یک از آن‌ها عناصر دیگری را حذف نمی‌کند و برعکس، تمامی عناصر باید لحاظ گردد. راهبرد، فقط اولویت‌بندی‌داری‌ها است (Coonjohn، ۲۰۱۱: ۱۵).

در ایران، اتخاذ راهبرد مبتنی بر اجرای قانون، بهترین شانس موفقیت است. ایران از فساد بوروکراتیک رنج می‌برد و نیازمند آن است تا اطمینان حاصل کند که دولت، روندهای تأسیس را دنبال می‌کند. اتخاذ چنین راهبردی، بوروکرات‌ها و مقامات را به تبعیت از فرآیندهای موجود

1. Service Central de Prevention de la Corruption (SCPC)

هدایت می‌کند. علاوه بر این اتخاذ راهبرد مبتنی بر اجرای قانون، این تضمین را در پی خواهد داشت که سیاسی سازی در سازمان مبارزه با فساد، کمتر وجود دارد تا این که مصمم گردد با راهبرد مبتنی بر اطلاعات/امنیت، مخالفت گردد.

در کشورهای با اقتصاد پیچیده تر مانند ایالات متحده، اجرا، پیشگیری و اطلاعات-امنیت دارای توازن است، در نتیجه، هیچ آژانسی به تنهایی نمی‌تواند با فساد مبارزه کند. اگرچه همیشه وزارت دادگستری بیشترین توجه رسانه‌ها را در مبارزه با فساد به خود جلب می‌کند، اما حساب‌برسان و بازرسان نیز می‌توانند در جنگی نرم، روز به روز فرصت‌های فساد را به حداقل برسانند.

تجربه نشان داده که پیشگیری واکنشی عام، با ارعاب کل جامعه، جهت بیم دادن مردم از رفتارهای مجرمانه و ترغیب بزهرکاران بالقوه، همچنین پیشگیری واکنشی خاص با اجرای کیفری بر بزهرکار و ارعاب او نسبت به تکرار جرم، از مؤثرترین شیوه‌های مبارزه با فساد بوده است؛ بنابراین راهبرد اجرای قانون برای تغییر درک و آگاهی در کشورهای با فساد بالا بسیار مؤثر است، زیرا ضمانت اجرایی قانونی لازم را برای ارتکاب جرم فراهم می‌کند.

تونی کوک من وای^۱ می‌گوید: هرگونه مبارزه‌ی موفق علیه فساد باید با اجرای مؤثر قانون همراه باشد. در اهداف بزرگ برای نشان دادن به عموم، تصمیم دولت برای مبارزه با فساد، با تمام هزینه‌هایش به همان میزان اثر بخشی آژانس‌های ضد فساد لازم است، و بدون آن مردم تمایلی برای گزارش موارد فساد ندارند (۱۹۸:۲۰۰۶).

بعد از انتخاب مدل و سپس اتخاذ راهبرد ملی، واقعیت‌های عملیاتی باید در نظر گرفته شوند، و هماهنگی نزدیکی بین واحدهای مختلف عملکردی، برای مثال، میان واحد شکایات و واحد تحقیقات جنایی، برقرار شود. وقتی شکایاتی توسط سازمان پیشگیری دریافت می‌گردد، آن‌ها باید تحت غربالگری اولیه برای تعیین علل احتمالی قرار گیرند. اگر احتمال وجود فساد باشد، این موضوع باید به واحد تحقیق جنایی ارجاع گردد، و برای حصول نتیجه از انتقال بدون شکاف بین تحقیق اولیه و تحقیقات جنایی، اطمینان حاصل شود. باید به صحت طی مسیر، پایبند بود. این کار، صحت شواهد و مدارک را تضمین می‌کند.

گذر از تحقیقات اولیه به تحقیقات جنایی، مستلزم سطح بالایی از هماهنگی بین واحد شکایات و واحد تحقیقات جنایی است. باید بین دو واحد، سطح بالایی از اعتماد وجود داشته باشد. بدون اعتماد، واحد شکایات، تلخی مأموریت را تجربه خواهد کرد و این طور خواهد شد که واحد شکایات به واحد تحقیقات جنایی اعتماد نخواهد کرد که تحقیقات مناسب را انجام دهد. در نتیجه‌ی

۱. معاون کمیسر سابق و رئیس بخش عملیات، کمیسیون مستقل مبارزه با فساد (ICAC)، هنگ کنگ.

آن‌ها پارافراتر از استعلامات اولیه می‌گذارند. بدیهی است که این مسأله می‌تواند عواقب قانونی قابل توجهی به دنبال داشته باشد. اگر کارکنان واحد شکایات مدارک و شواهد را خارج از چهارچوب قانونی جمع‌آوری کنند (مثلاً بدون حکم جستجو و غیره)، چنین مدارکی ممکن است توسط دادگاه به عنوان مدرک غیر معتبر رد شود. چنین بی‌اعتباری تنها نظر مردم را تقویت خواهد کرد که سیستم فاسد است و این سبب دوری واحد شکایات از واحد تحقیقات خواهد شد، که تبعاً منجر به اختلال در عملکرد می‌شود (Coonjohn، ۲۰۱۱: ۱۱-۱۴).

از دید فنی، مدل سازمان ترکیبی با استفاده از راهبرد اجرای قانون، مؤثرترین و کارآمدترین راه موفقیت مقابله با فساد است که برای ایران توصیه می‌شود. به این صورت که در ابتدا با اتخاذ سیاست تسامح صفر در برابر هر شکلی از فساد، اقدام نماییم و سپس به عملیاتی کردن اقدامات پیشگیرانه‌ای که از قبل برنامه‌ریزی شده، پرداخت؛ مثلاً می‌توان برنامه‌ی آموزش را در سطحی گسترده به اجرا گذاشت و هم‌زمان یک خط تلفن به گزارش موارد فساد، اختصاص داد، و در نهایت، مدل سازمان ترکیبی را نهادینه کرد. با این حال در چهارچوب حقوقی برای ایجاد چنین یکپارچگی‌ای باید عواقب احتمالی «فساد توسط مقامات» را در نظر گرفت و اقدامات احتیاطی خاصی برای محافظت در برابر آن‌ها به عمل آورد.

۳. مشخصه‌های راهبرد پیشگیری، راهبرد اجرای قانون و پیامدها

مبارزه با فساد، نیازمند فکر خوب و طرح جامع استراتژیک است (Kwok Man-Wai، ۲۰۰۶). شروع برنامه‌های مبارزه با فساد بدون داشتن طرح جامع راهبردی، به مثابه درگیر شدن در عملیات جنگی بدون بهره‌برداری است، و چنین چیزی نباید اتفاق بیفتد. رویکرد جامع جنوبی مبارزه با فساد، بر پنج رکن اساسی بنیان نهاده شده که به قرار زیر است: ۱. پیشگیری ۲. کشف و اجرا ۳. پیامدها ۴. جامعه‌ی مدنی ۵. رسانه (Coonjohn&Lodin، ۲۰۱۱: ۳). سه رکن اول دولتی و به صورت غیرمستقل، توسعه نیافته هستند، و در عمل، نیازی به سازمان‌های جداگانه ندارند و می‌توان آن‌ها را در دو سازمان گنجانده یا ممکن است آن‌ها را بین چند سازمان توزیع کرد. اصل مهم، هماهنگی و اتحادی است که باید میان تمام فعالیت‌ها در جهت سیاست ملی ضد فساد، برقرار باشد. بررسی چگونگی فعالیت‌هایی که حول این سه محور قرار می‌گیرد، راهگشای چنین هدفی خواهد بود. این به آن معنا نیست که ارکان جامعه‌ی مدنی و رسانه، کمتر از سه رکن دیگر اهمیت دارند، هر چند هدف، آشنا کردن مسئولان با راهبردهای نوین در جهت بسط و توسعه‌ی نهادهای رسمی مبارزه با فساد است. از این دیدگاه، اصول مبارزه و مقابله علیه فساد عبارتند از: ۱. پیشگیری ۲. کشف

و اجرا ۳. پیامدها.

۱-۳: پیشگیری

برای اطمینان از تغییرات واقعی عملیاتی، سازمان پیشگیری باید حداقل ابتکارات زیر را به کار بندد.

۱-۱-۳: توسعه ظرفیت‌های سازمانی

پیشگیری به شکل قابل توجهی بیشتر از برنامه‌های آموزشی تشکیل شده و شامل فرآیندهای در حال توسعه، شاخص‌های عملکرد کلیدی و روش‌های استاندارد عملیاتی برای کل دولت است، و چیزی بیش از پیاده‌سازی حرفه‌ای مدیریت فرایند تجارت نیست^۱. با استفاده از کاربرد سیستم‌های مدیریت فرآیند تجارت، نقاط ضعف کنترل داخلی شناسایی خواهد شد و منجر به توسعه و روند طراحی برای اصلاح ضعف‌ها یا آسیب‌ها می‌شود. اصول اولیه‌ی مدیریت فرآیند تجارت، ابتدا با روند آنالیز شروع شده، سپس روند طراحی یا باز طراحی را گذرانده و با روند اجرایی به اوج خود می‌رسد. بدیهی است که ارزیابی آسیب‌پذیری^۲ یا «فرصت‌های بهبود»، از نتایج مبارزه با فساد، جزء لاینفک این برنامه‌ها خواهد بود.

ارزیابی آسیب‌پذیری فساد، بخشی از روند تجزیه و تحلیل، و مرحله‌ی مزبور، شناسایی نقاط ضعف کنترل داخلی است. برای انجام آسیب‌پذیری فساد در خارج از چرخه‌ی مدیریت فرآیند تجارت، ممکن است نقاط ضعف کنترل داخلی شناسایی شود، اما در مرحله‌ی طراحی، منجر به حل مشکل نمی‌شود. به عنوان بخشی از چرخه‌ی مدیریت فرآیند تجارت، شاخص‌های کلیدی عملکرد، رویه‌ی عملیاتی استاندارد^۳ روندها و شرح مشاغل، توسعه داده شده و در راهنمای عملیاتی ادغام خواهد شد. واحد راهنمای عملیاتی، اجازه‌ی اداره‌ی حرفه‌ای دولت را داده و فرصت‌های فساد را کاهش می‌دهد. باید توجه داشت که موفقیت در گروی کاهش فرصت‌ها برای مفسدین است. مدیریت فرآیند تجارت، این فرصت‌ها را به نحو قابل توجهی کاهش می‌دهد (Coonjohn & Lodin, 2011: 5).

۲-۱-۳: آموزش

آموزش شهروندان نیز بزرگترین تعهد سازمان پیشگیری است. پیشگیری از طریق آموزش، شامل توسعه‌ی برنامه‌های آموزشی در تمامی مقاطع تحصیلی، حتی صنعت مالی، برنامه‌های قانونی و غیره است. علاوه بر آن، شامل پیشگیری از فساد در اجرای آموزش نیز می‌شود؛ مثلاً شرایط

1. (BPM) Business Process Management

2. (VCA) Vulnerability Corruption Assessment

3. (SOPs) Standard Operating Procedure

معلمان بر اساس اعلامیه‌ی بین‌المللی اخلاق حرفه‌ای^۱ آموزش کارکنان دولت، بر پایه‌ی قانون و مسئولیت‌هایشان شامل ایجاد مراکز دینی و اخلاقی هم می‌شود.

۳-۱-۳: ارتباطات راهبردی

مهم‌ترین عملکرد سازمان‌پیشگیری، ارتباطات راهبردی است و شامل انتشار تمام اقدامات اجرایی، و کمپین‌های اصلی رسانه‌های الکترونیکی است، و همچون دیگر طرح‌های راهبردی برای تقویت و تمرکز موفقیت‌های دولت در برنامه‌های مبارزه با فساد است. باید مراقب بود که چنین طرح‌هایی سهواً منجر به تضعیف دولت نشود. طرح‌های ارتباطی نباید برای برآوردن انتظارات غیرواقعی یا سیاسی از آنچه که جامعه بین‌المللی می‌خواهد در دولت مشاهده کند، استفاده شود. این کار می‌تواند در بی‌ثباتی دولت تأثیرگذار بوده و نباید به معنای بسط و گسترش یک کمپین تبلیغاتی (پروپاگاندا) باشد. نکته‌ی مهم، بهره‌برداری از یک خط تلفن اختصاصی در سراسر کشور یا معجرائ گزارش اینترنت است. منابع باید در دسترس دریافت، بررسی و تعقیب شکایت قانونی باشند. کوتاهی در هماهنگی ابتکارات رسانه‌ای می‌تواند حق را پایمال کرده و ایمان مردم را در مشروعیت دولت قانونی، کاهش دهد.

۳-۱-۴: روابط بین‌المللی

روابط بین‌المللی شامل گسترش روابط با سازمان‌های معتبری چون آکادمی بین‌المللی ضد فساد، کنفرانس بین‌المللی مبارزه با فساد، انجمن بین‌المللی آژانس‌های ضد فساد، همچنین ادغام منطقه‌ای با سازمان‌هایی^۲ تحت عنوان طرح مبارزه با فساد برای آسیا (ADB-OECD) است؛ نیز شامل اطمینان از حضور در کنفرانس‌ها و مجامع بین‌المللی است، به عنوان مثال، حضور در کنفرانس بین‌المللی مبارزه با فساد یا شرکت در کنفرانس دول عضو کنوانسیون مقابله با فساد ملل متحد. دولت نیز باید ابتکارات شفافیت در سطح بین‌المللی را با مشارکت و پیوستن به اصول مورد نظر چنین سازمان‌هایی به عنوان «مشارکت دولت باز»، مورد حمایت قرار دهد (Coonjohn & Lodin, ۲۰۱۱: ۶).

۳-۱-۵: هماهنگی بین نهادها

سازمان‌پیشگیری به طور معمول، هماهنگی تمام سازمان‌های داخلی را که در سه رکن دولتی ضد فساد قرار دارند، بر عهده دارد. حصول اطمینان از انجام برنامه‌ها، طرح‌ها و ابتکارات، مطابق با راهبرد ملی مبارزه با فساد یا طرح اجرایی، ضروری است. هماهنگی در سه (سطح فنی «مدیران»، رهبران ارشد «معاونین وزا» و سیاست «وزرا»)، برای کسب موفقیت، لازم است که صورت پذیرد؛

1. (IDPE) International Doctoral Program in Economics.

2. (ADB-OECD) Asian Development Bank Organization for Economic Co-operation and Development.

همچنین کمیته‌ی هماهنگی بین سازمان‌ها باید فعالیت‌ها را، برای اطمینان از وحدت سیاست ملی ضد فساد، هماهنگ نماید.

۳-۱-۶: روابط تجاری

وجود واحد روابط تجاری^۱ نیز نقشی اساسی در این میان ایفا خواهد کرد. تا امروز، بیش از ۱۴۵ شرکت جهانی، اصول تدوین شده‌ی مقابله با رشوه خواری را که برای اولین بار با همکاری مجمع جهانی اقتصاد در مقابله با فساد^۲ در سال ۲۰۰۴ بوده، امضا کرده‌اند. این شرکت‌ها، موضع «صفر تحمل» را در برابر رشوه خواری گرفته، و متعهد به اجرای برنامه‌های مؤثر ضد فساداند، و توافق کرده‌اند که برای رساندن پیام مبارزه با فساد به تمامی سهامداران خود اعم از کارکنان، پیمانکاران، ذی‌نفعان و غیره تلاش کنند. واحد روابط تجاری، لازم است شرکت‌های چند ملیتی را به اطمینان از رعایت مقررات توسط برنامه‌های پیاده‌سازی، سیستم‌های نظارتی و تست تضمین رفتار برای کارکنانی که در مشاغل با ریسک بالای فساد، فعالیت می‌کنند، تشویق کنند. شرکت‌های کوچک و متوسط هم از ابتکارات طرح‌های ضد فساد، بهره می‌برند (ن. ک. : Business Anti-Corruption Portal).

۳-۱-۷: نظارت و ارزیابی

برنامه‌ی نظارت و ارزیابی، هم موفقیت ابتکارات مقابله با فساد و هم اثرات شکست آن را ارزیابی می‌کند. یکی دیگر از دلایل اصلی برای شروع برنامه‌ی نظارت و ارزیابی، جمع‌آوری اطلاعات دقیق برای تخصیص بازیابی منابع است (UNODC: Anti-Corruption Tool Kit, ۲۰۰۲). برنامه‌ی نظارت و ارزیابی می‌تواند سطح انتظاری را پیش‌بینی نماید، به نحوی که دولت بدانند از یک برنامه‌ی خاص چه انتظاراتی می‌تواند داشته باشد؛ این مسأله‌ی فوق‌العاده مهمی در «مدیریت انتظار» است. برنامه‌ها نباید عظیم جلوه داده شود به نحوی که مردم یا مسئولین، چیزی بیش از آنچه باید، انتظار داشته باشند. واحد نظارت و ارزیابی به کنترل توقعات و حصول اطمینان از صحت و سقم گزارشات هم کمک می‌کند.

۳-۱-۸: گزارش

مسئولیت گزارش «فساد دولتی» به رئیس جمهور، پارلمان و مردم، از دیگر برنامه‌های سازمان پیشگیری خواهد بود. چنین گزارشی نباید یک بیان ساده از موفقیت باشد بلکه باید گزارشی باشد، که به وضوح، وضعیت مبارزه با فساد را در رابطه با راهبرد ملی، بیان نماید. تبلیغات، قابل قبول نیست و مردم

1. (BLU) Business Liaison Unit

2. (PACI) Partnering Against Corruption Initiative

نه تنها گزارشات سخنگو را رد می کنند، بلکه موفقیت هار نیز نادیده می گیرند باید از این که دارایی های مردم مطابق با حکمرانی خوب، استفاده شده است، اطمینان حاصل کرد.

۲-۳: کشف و اجرا

۱-۲-۳: استقلال

کشف و اجرا، عناصر جدایی ناپذیری در مبارزه هستند و در راس آن، حسابرسان و بازرسانی قرار دارند که اکثریت قریب به اتفاق تخلفات، نقض سیاست و فساد را کشف می کنند. مهم ترین جنبه ی کشف و اجرا، استقلال عملکرد سازمان است. رهبران سیاسی، فرماندهان و صاحبان تجارت که قدر نشان اغلب ناشی از دسترسی و کنترل است، استقلالی را کامل می کنند که لزوماً به لحاظ ترس از فساد نیست، بلکه ترس از سوء استفاده و انتقال آن به فرآیند سیاسی است. بسیاری از کشورها، راه هایی را برای اطمینان از استقلال «کشف و اجرا» بدون ایجاد ساختار سیاسی جدید، پیدا کرده اند؛ برای مثال، محدودیت زمان در مدیریت ارشد مجلس، بازرسی، کمیته ی بررسی و نظارت و دیگر مسئولیت هایی که دراز مدت ممکن است در مخاطره ی فساد قرار گیرند. هیچ سازمانی حتی کشف و اجرا نباید از گزند حسابرسان مالی، مصون بمانند. «دیوان محاسبات کشور باید با کمال دقت و شجاعت و بدون هراس از عکس العمل های احتمالی در کار دستگاه های دولتی، نظارت و موشکافی کند» (ولی فقیه، ۱۳۷۵).

۲-۳: بودجه

استقلال عملکرد در سازمان کشف و اجرا، برابری استقلال بودجه را نیز می طلبد تا مبادا در ابتدای راه، به لحاظ مالی، متلاشی شود. کشف و اجرا ممکن است کمابیش نیازهایی داشته باشد.

۳-۲-۳: کارکنان

هیچ عنصری در توسعه ی نیروی کار با کیفیت، با اهمیت تر از عنصر انسانی نیست (Professional Police Screening، ۲۰۱۱). وحدت و انسجام را باید از سنین پایین در مبارزان علیه فساد القا نمود. در حالی که ممکن است قادر به آموزش اخلاق باشید، نمی توانید شخصی را مقید به اخلاقیات بار بیاورید. در پاسخ به این سؤال که چگونه می توانید صداقت رفتار را اندازه گیری کنید، باید گفت، امروزه، دوروش اساسی وجود دارد: ۱. تست صداقت ۲. تست تضمین رفتار. اولی قبل از استخدام، و دومی پس از استخدام. این آزمون ها رقابتی نیستند، بلکه در راه توسعه، مکمل یک دیگر بوده و می تواند یک کشور را متحول کند. پس از ایجاد نیرو و تسری آن به اعتماد، سازمان باید معیارهایی اخلاقی و فراتر و بالاتر از اخلاق کارکنان معمولی، خواستار شود. باید برای هر شاخه یک «صفر تحمل» وجود داشته باشد. بدون استثنا، هر چه کمتر بخواهی، کمتر برداشت می کنی و به تضعیف

مأموریت، خدمت خواهی کرد.

۳-۲-۴: امور داخلی

عملیات در بنیاد ضد فساد، باید مانند هر سازمان اجرای قانون، بر مبنای اعتماد و استقلال داخلی و صداقت کارکنان باشد. هر چند در ابتدای برنامه توسعه‌ی سازمان باید با رویکردی مبتنی بر امور داخلی و با حصول اطمینان از این که فساد ریشه در ضد فساد ندهاند، کار خود را آغاز کند، اما باید رویکرد مبتنی بر انطباق کاهش یافته و ارزش‌های مبتنی بر رویکرد مبتنی بر پرورش، ابتکار فردی، تقویت ارزش‌ها و استانداردهای اخلاقی، جایگزین گردد.

۳-۲-۵: حسابرسی و بازرسی

علاوه بر ویژه گی‌های نهادی سازمان، ابزار عملیاتی سازمان نیز هم باید توسعه یابد. بزرگترین و مفیدترین ابزار انطباق (همگامی) در مبارزه با فساد، حسابرسی است (Borge, M. ۱۹۹۹). کمتر از هشت نوع مختلف از حسابرسی وجود ندارد^۱. هر یک از این ابزارهای متفاوت به نوعی در خدمت مبارزه با فسادند. هر دو نوع حسابداری داخلی و خارجی، یکی از ویژگی‌های اجباری حکمرانی خوب و کاهش فرصت‌های فساد را در بر می‌گیرد. حساب‌رسان از هر نوعی باید در سازمان کشف و اجرا آموزش دیده و تربیت شوند. جوامع در حال توسعه‌ی سازمان حسابرسی باید با در نظر گرفتن وابستگی به سازمان‌های بین‌المللی چون سازمان مؤسّسات عالی حسابرسی^۲ و همچنین وابستگی‌های منطقه‌ای با سازمان‌هایی چون سازمان آسیایی مؤسّسات عالی حسابرسی^۳ عمل نموده، و مهم‌تر از همه باید استانداردهای حرفه‌ای و اخلاقی را مانند استانداردهای بین‌المللی مؤسّسات عالی حسابرسی^۴، اتخاذ نماید.

۳-۲-۶: تحقیقات

مشابه برنامه‌های کنترل داخلی است که از انطباق مبتنی بر نظارت به سوی ارزش‌های مبتنی بر ابتکارات، تکامل می‌یابد. موفقیت برنامه‌های ملی ضد فساد عموماً با راهبرد اجرای قانون شروع شده و آرام آرام سبب تحوّل شگرفی در نظام عدالت کیفری خواهد شد. در سال‌های اول، سهم زیادی از بودجه و منابع، صرف تحقیقات خواهد شد. بنابراین در آغاز به کار خود، موفقیت کل کمپین ملی ضد فساد بستگی به موفقیت واحد تحقیقات دارد. در مواردی که قوه‌ی قضاییه فاقد ظرفیت

۱. ممیزی‌های مالی، ممیزی‌های عملکرد، ممیزی‌های عملیاتی، ممیزی‌های پذیرش، ممیزی‌های کنترل داخلی، ممیزی‌های سیستم‌های اطلاعاتی (IT)، ممیزی‌های قانونی و ممیزی‌های فرماندهی اقلیمی.

2. (INTOSA) International Organization of Supreme Audit Institutions
3. (AOSA) Asian Organization of Supreme Audit Institutions
4. (ISSAI) International Standards of Supreme Audit Institutions

یا اراده‌ی تعامل با مبارزه با فساد است، رهبران ارشد باید راه حل‌های مبتکرانه‌ای را پیدا کنند؛ برای مثال، «ایجاد دادگاه‌های اختصاصی» یا برخی راه‌های دیگر برای حصول اطمینان از این که مجرمان به دست عدالت سپرده شده‌اند. یگانه عنصر اساسی مهم در (کشف و اجرا)، ارتباط جزئیات حقایق پرونده به سازمان‌های پیشگیری است، به نحوی که بتوانند روند پرونده را تجزیه و تحلیل کرده و ضعف‌های کنترل داخلی را اصلاح نمایند (Coonjohn & Lodin، ۲۰۱۱:۸).

۲-۳-۷: تعقیب

هنگ کنگ و سنگاپور، از نمونه‌های موفق کشورهای آسیایی هستند. هر دو این کشورها از راهبرد اجرای قانون با تأکید بر تعقیب (پیگرد قانونی)، استفاده کرده‌اند. تعقیب ضروری است، اما باید بخشی از یک رویکرد جامع نسبت به مبارزه با فساد باشد.

۲-۳-۸: محافظت از شهود

شهود، یکی از پایه‌های اساسی موفقیت در موارد تعقیب فساد هستند. حفاظت شاهدان از ارباب یا تهدید در مقابل زندگی شان به دلیل همکاری با اجرای قانون یا مقامات قضایی به منظور حمایت از ابتکارات ضد فساد، حیاتی است (UNODC، n.d). کنوانسیون جرایم سازمان یافته‌ی فراملی سازمان ملل متحد^۱، دولت‌ها را به اتخاذ اقدامات مناسب برای حفاظت شهود از تهدید، ارباب، فساد یا آسیب بدنی و به منظور تقویت همکاری‌های بین‌المللی در این زمینه، وادار می‌کند. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان مزبور، در فوریه‌ی سال ۲۰۰۸، شیوه‌های مطلوب در حفاظت از شهود^۲ (مجموعه مقالات جنایی مربوط به جرایم سازمان یافته) را منتشر کرد. این راهنما، تصویر جامعی از حمایت شهود در دسترس را می‌سنجد و گزینه‌هایی عملی برای سازگاری و ادغام در نظام‌های حقوقی، روش‌های عملیاتی و شرایط خاص اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، ارائه می‌دهد. در طرح تشکیل سازمان مبارزه با مفاسد اقتصادی، رعایت این جنبه را به وضوح مشاهده می‌کنیم^۳.

۲-۳-۹: واحد اطلاعات مالی

این واحد، مانند حساب‌برسان، مدارک و شواهد مورد استفاده (فساد)، جرایم فراملی، تأمین

1. TOC = Transnational Organized Crime

2. Victim Assistance and Witness Protection

۳. ماده‌ی ۲۸: هر کس بزه‌دیدگان، گزارش دهندگان، شهود یا مطلعین از جرایم اقتصادی یا بستگان درجه یک آن‌ها را به هر نحوی تهدید یا تطمیع نماید، به حبس تعزیری درجه ۴ و ۳۱ تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم خواهد شد. و ماده‌ی ۴۹: در پرونده‌های مربوط به جرایم اقتصادی، در صورت درخواست بزه‌دیدگان، شهود، مطلعین، گزارش دهندگان، و یا کارشناسان و تأیید دادستان مربوط، یک یا چند مورد از حمایت‌های زیر از آن‌ها به عمل خواهد آمد: ۱. حمایت فیزیکی از فرد یا نزدیکان وی؛ ۲. ارائه تسهیلات لازم برای انتقال محل زندگی وی در داخل یا خارج کشور؛ ۳. هماهنگی لازم جهت انتقال محل کار فرد از سازمان دولتی به سازمان دولتی دیگر در داخل کشور؛ رفتن ادله اثبات آن‌ها، نیروی واکنش سریع جرائم اقتصادی که به اختصار نیرو نامیده می‌شود، زیر نظر رئیس سازمان تشکیل می‌شود.

مالی تروریستی و پولشویی) را در جوامع در حال توسعه، فراهم می‌کند. بیشتر، پولی که به سرقت رفته، مورد بهره‌برداری از طریق سرمایه‌گذاری در کشورهای دیگر مانند امارات متحده عربی قرار می‌گیرد. واحد اطلاعات مالی^۱، شناسایی شاخص‌ها یا دارایی‌های منتقل شده را که ممکن است مورد حمایت چنین فعالیت‌های نابکارانه‌ای باشد، ارائه می‌کند. به عنوان یک نتیجه‌ی مطلوب از قوانین بانکداری و قوانین ضد پولشویی، واحد اطلاعات مالی، گزارش فعالیت‌های مشکوک را دریافت می‌کند که اطلاعات مهمی برای تحلیلگران است، و به لحاظ اهمیت زیادی که امور مالی دارد، اغلب یک واحد جداگانه محسوب می‌شود. گروه ضربت اقدام مالی متشکل از عناصر پیشگیری، کشف و اجرا و همچنین واحد اطلاعات مالی و جامعه اطلاعاتی است. گروه ضربت اقدام مالی^۲ به طور خاص به نقض قوانین مالی اختصاص داده شده است؛ برای مثال، پولشویی، تروریست مالی، فساد و غیره.

واحد اطلاعات مالی رشد یافته در نهایت به عنوان یکی از اعضای گروه آگمنت در خواهد آمد که تسهیل تبادل اطلاعات بین‌المللی، آموزش و به اشتراک گذاری تخصص را بر عهده دارد، هر چند حتی قبل از عضویت هم گروه مزبور می‌تواند توسعه‌ی واحد اطلاعات مالی را تسهیل نماید. به منظور مقابله با پولشویی، واحد اطلاعات مالی و مرکز آموزش رایانه‌ای، نرم افزار مقابله با پولشویی را با حمایت دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد (UNODC) و از طریق همکاری فنی طرحی که توسط دولت‌های آلمان، ایتالیا و انگلیس بودجه‌ی آن تأمین شده، به منظور پیشرفت در زمینه‌ی قانون مبارزه با پولشویی در تاریخ ۱۸ بهمن ۱۳۸۸ در تهران تأسیس کرد (مرکز اطلاعات ملل متحد، ۱۳۸۸). این مرکز در ابتدا در سپتامبر ۲۰۰۹ (شهریور ۱۳۸۸) توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی و دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم ملل متحد، جهت آموزش مسئولان ایرانی در تجربیات برگزیده بین‌المللی در زمینه‌ی مبارزه با پولشویی و کمک مالی به تروریسم، راه‌اندازی شد. واحد اطلاعات مالی ایران، مسئول مبارزه با پولشویی و کمک مالی به تروریسم، در راستای استانداردهای بین‌المللی است. این واحد، اطلاعات و مدارک مشکوک معاملات مالی را از بانک‌ها و مؤسسات مالی ملی دریافت می‌کند و به تجزیه و تحلیل آن‌ها می‌پردازد و جهت شناسایی و بازرسی پرونده‌های پولشویی به قوه‌ی قضاییه و واحدهای اجرای قانون ارجاع می‌دهد؛ به علاوه، با واحدهای اطلاعات مالی در سایر کشورها نیز در تماس است (UNODC).

1. (FIU) Financial Intelligence Unit

2. (FATF) Financial Action Task Force

۳-۲-۱۰: مقررات بانکی و بخش‌های مالی

بزرگ‌ترین عنصر غفلت از مبارزه با فساد، مقررات بانکی و بخش‌های مالی است. سطوحی از پیچیدگی در فساد وجود دارد در پایین‌ترین حلقه، زنجیره‌ی رشوه‌ی ساده و دیگر نقض‌های پیش پا افتاده است. با این حال بالاترین و بیشترین سطوح پیچیدگی فساد، در اتاق‌های مرزی بانکداری و بخش‌های مالی اتفاق می‌افتد. توسعه‌ی نظارتی و اداری برای مبارزه با این بیشترین پیچیدگی فرم فساد، ضروری می‌نماید (ADB, 2010).

۳-۲-۱۱: شکایات

دریافت شکایات و کشف مدارک اعمال خلاف کیفری و فساد از هم جدایی ناپذیرند. در عین حال، معیارهای بسیاری برای روند شکایت وجود دارد. یکی از این‌ها که توسط (ADB)^۱ برای کنترل‌های داخلی توسعه پیدا کرده، مثال خوبی از معیارهای غربالگری مناسب را ارائه می‌دهد. شکایت دریافت شده توسط بانک توسعه آسیایی با تقابل ۴ معیار و طی مراحل، خود را نشان می‌دهد (ADB, 2011). ۱. آیا این شکایت در دستور کار سازمان قرار دارد؟ ۲. آیا شکایت معتبر است؟ یا احتمال منطقی وقوع یک تخلف وجود دارد؟ ۳. آیا این شکایت قابل اثبات است؟ این که گزینه‌های عملی برای به دست آوردن مدارک و شواهد کافی برای تعیین حقیقت از اتهامات وجود دارد؟ ۴. آیا در نهایت این موضوع از اهمیت کافی برای توجه شرایط پیش‌بینی شده‌ی تحقیق و هرگونه اقدام مهم، برخوردار است؟ (ACA U4, n.d. A)^۲ شکایاتی که حائز ۴ معیار ذکر شده باشند، به مرحله‌ی تحقیق راه می‌یابند.

۳-۲-۱۲: اعلام‌داری

اعلام‌داری، ضرورتی است که به موجب آن مقامات دولتی و گاهی اعضای قوه‌ی قضاییه و قوه‌ی مقننه به صورت دوره‌ای، درآمد شخصی و ثروت خود را برای بررسی توسط حکومت، اعلام (U4, n.d. A) می‌کنند؛ چنین اقداماتی جنبه‌ی پیشگیرانه دارد. مزیت دیگر آن است که پیش‌بینی درگیری‌های بالقوه قبل از وقوع سوء رفتار؛ اتفاق می‌افتد. این کار یک تابع تحقیقی نیز دارد. به موازات، اطلاعات ارزشمندی نیز به دست می‌دهد که ممکن است به کشف سوء رفتار و جلوگیری از ثروت اندوزی غیر قانونی کمک کند (U4, n.d. B). نقایص قانونی که اثر قوانین مربوط به اعلام‌داری را تهدید می‌کنند، عبارتند از: ۱. عدم وجود الزام قانونی به منظور بررسی اطلاعات موجود در فرم‌های اعلام‌داری‌ها ۲. فقدان تحریم‌های مؤثر برای اطلاعات اشتباه بیان

۱. بانک توسعه آسیایی.

۲. آژانس مبارزه با فساد.

شده در فرم ۳. فقدان دسترسی عموم به فرم‌ها. وجود هر نقص در قوانین جاری، «ارزش ضد فساد اعلام‌داری» را خنثی می‌کند. حتی با بهترین اقدامات پیشگیرانه در سطح جهانی، فساد همچنان ادامه دارد، مگر با تلاش‌ها، نتایج مهمی در تحقیقات به دست آید. بدیهی است نتایج باید قطعی، سریع و مؤثر بوده و به اندازه‌ی کافی برای اطمینان از اثر بازدارنده آن، قابل توجه باشد.

۳-۳: پیامدهای قضایی، اداری و اجتماعی

اجرای مبارزه با فساد تنها زمانی می‌تواند مؤثر واقع شود که یک نتیجه‌ی منفی بر درگیری فعالیت به وجود آورد. این نتیجه‌ی عادی چنین است: یک مدت در زندان؛ البته در موارد کمتر جدی، یا ممکن است اقدام علیه فرد، اداری باشد، مثل تعلیق یا انفصال خدمت و یا خاتمه به کار. سرزنش یا دیگر عواقب اجتماعی هم ممکن است به کار گرفته شود. موارد اخیر در قانون رسیدگی به تخلفات اداری در ۲۷ ماده‌ی ۲۹ تبصره در سال ۱۳۷۲ به تصویب رسیده است.

۳-۳-۱: پیامدهای قضایی

قوه‌ی قضاییه باید حضور داشته و به عنوان داور بی‌طرف از حقوق شهروندان عمل کند، خواه آن حقوق در مقابل دیگر شهروندان باشد یا در مقابل دولت (O'Keefe, 2009, para. 6). در جوامعی که در آن قوه‌ی قضاییه‌ی ناکارآمد و یا مشهور به آسیب‌پذیری وجود دارد، ضد فساد همیشه مورد سوء ظن قرار می‌گیرد. وقتی بی‌گناهی آزاد است، بسیاری از مردم تصور می‌کنند او گناهکار است و فکر می‌کنند آزادی او نتیجه‌ی قوه‌ی قضاییه‌ی فاسد است. به همین نحو وقتی گناهکاری محکوم می‌شود، بسیاری از مردم تصور می‌کنند که او توسط کارگزاران قدرت، قربانی دیگران شده است. این وضعیت با درک فساد در قوه‌ی قضاییه ایجاد شده و برای غلبه بر مشکل بسیار سخت است، اما می‌توان آن را با راه‌های مختلفی تعدیل نمود. یکی از این راه‌ها، مفهوم خلاقانه‌ی «دادگاه اختصاصی» است؛ دادگاه مزبور، جدای از قوه‌ی قضاییه نیست، بلکه به شکل شاخه‌ای از قوه‌ی مذکور، تحت نظر دیوان عالی کشور و شیه دادگاه حقوقی است. اگر دادگاه‌های اختصاصی قادر به حفظ استقلال خود نباشند، دولت فقط توانسته موفق به ایجاد سطح دیگری از بوروکراسی شود. دادگاه‌های اختصاصی تنها یک فرصت هستند و نه یک راه حل (Coonjohn & Lodin, 2011: 12).

۳-۳-۲: پیامدهای اداری

بنگاه‌های خدمات مدنی و چهار چوب خدمات اجتماعی نیز نقش حیاتی مهمی را در پیشگیری از فساد ایفا می‌کنند. به منظور حصول اطمینان از استقلال محققان و قضات، خدمتگزاران مردم باید

برای گذران زندگی، حقوق دریافت کنند. طبیعت بشر حکم می کند که فرد برای تأمین مایحتاج خانواده‌ی تحت حمایتش، هر کاری بکند و اگر این حقوق پرداخت نشود، به طور قابل توجه درها رو به فساد گشوده خواهد شد. برای موفقیت طرح مبارزه با فساد، ضروری است که کارکنان قضایی و محققان، هزینه‌های زندگیشان تأمین شود. این کار، آن‌ها را در برابر سیاستمداران و مدیران نامشروع، محافظت می کند. کمیسیون خدمات مدنی^۱ دارای یک طرح ضد فساد است، و شامل اقدامات اداری مثلاً (تعلیق و خاتمه‌ی خدمت) در مقابله با کارکنان مدنی فاسد می باشد. چنین کمیسیون‌هایی همچون با قوم پرستی و قبیله گرایی و تبعیض جنسیتی و ...، مقابله می کنند؛ همین کمیسیون است که به طور منظم، مشخصه‌ی رفتاری کارکنان دولت را منتشر می کند. (Coonjohn & Lodin, ۲۰۱۱:۱۲)

۳-۳-۳: پیامدهای اجتماعی

یکی از نتایج منفی شرکت در فساد، می تواند عواقب اجتماعی باشد. استفاده از روش‌های تحقیر آمیز در انظار عمومی می تواند تا حدودی در کاهش فساد مؤثر گردد. انتشار نام و عکس مقامات فاسد، تأدیب در انظار برای افراد درگیر در فساد، به نحو گسترده و مؤثری در سنگاپور اجرا می شود.

نتیجه

یک چهارچوب قوی، قانونی اساسی را ارائه می دهد که پنج رکن ضد فساد بر آن بنا نهاده شده است. برای اجرای صحیح، بهتر است قوانین کمتری داشت که به خوبی اجرا شود تا این که قوانین زیادی که اتفاقی اجرا گردد. بهترین مثال جهانی، در سنگاپور رخ داده است. در حال حاضر، تابستان ۱۳۹۳، بانویزیلند و دانمارک به عنوان کشوری با حداقل فساد؛ ۹ پله بالاتر از انگلستان و ۱۴ پله بالاتر از ایالات متحده امریکا (TI, CPC, ۲۰۱۳) و وقتی لی کوان یو در سال ۱۹۵۹ عهده دار سمت نخست وزیری شد، سنگاپور غرق در فساد بود برای حل این معضل، وی قانونی را معرفی کرد که به «دفتر بررسی روش های فساد» اقتدار زیادی برای انجام دستگیری‌ها، جستجوها، احضار شهود، بررسی حساب‌های بانکی و بازده مالیات بر درآمد از مظنونین و خانواده‌ی آن‌ها می داد.

لی کوان یو سرسختانه معتقد بود تا در سال‌های اولیه‌ی توسعه، بهتر است قوانین کم باشد که بتوان آن‌ها را به طور مؤثری اجرا نمود، تا قوانین زیادی که نتوان آن‌ها را اجرا کرد. ایران در سال ۲۰۱۳ در میان ۱۷۷ کشور جهان، در رتبه‌ی ۱۴۴ از جدول شاخص ادراک فساد قرار گرفت.

1. The Civil Service Commission

2. Transparency International Perception Index, 2013.

شاخصی که هر ساله توسط سازمان شفافیت بین الملل به نشر می‌رسد. بانک جهانی و بنگاه مالی بین‌المللی نیز هر ساله رتبه‌بندی اقتصاد را انجام می‌دهند که ایران در سال ۲۰۱۳ از میان ۱۸۹ کشور جهان در رتبه ۱۵۲ قرار گرفته است. برای رتبه‌بندی سهولت انجام کار از پارامترهای: ۱. شروع به کار ۲. نحوه برخورد با کسب موافقت‌ها و اخذ پروانه‌های ساخت و ساز ۳. گرفتن برق ۴. ثبت املاک ۵. اخذ اعتبارات، ۶. حمایت از سرمایه‌گذاران ۷. پرداخت مالیات ۸. تجارت در مناطق مرزی ۹. اجرای قراردادها ۱۰. حل معضل عجز از پرداخت دیون، استفاده می‌کند.

با توجه به شاخص فساد جهانی (CPI.2013) و اطلاعات رسانه‌های داخلی، اگرچه وضعیت ایران همانند وضعیت سابق سنگاپور و هنگ‌کنگ، درگیر فساد است. اما تلاش زیادی برای خروج از این وضعیت دارد و بر آن است تا به عنوان کشوری اسلامی و برخوردار از دموکراسی از وضعیت سلامت برخوردار باشد. ایران به آگاهی از مساعدت‌های حرفه‌ای در زمینه توسعه‌ی پیاده‌سازی راهبرد مبارزه با فساد و هدایت در به کارگیری آن، نیاز دارد. مقامات باید تعهد خود را به حکمرانی خوب، به کشور و جهان نشان دهند. در حقیقت، کلمات، تنها معیار تعهد نیستند. سازمان بازرسی کل کشور که در حال حاضر عهده دار مبارزه با فساد است، به تغییر پارادایم اجرای مبارزه با فساد در ایران متعهد است. به نظر می‌رسد، بهتر است ایران بر اساس بهترین شیوه‌های بین‌المللی، توسعه‌ی رویه‌ها و سیاست‌های سازمانی را برای کاهش فرصت‌های فساد، در پیش گیرد. تا کنون سه مدل و ده راهبرد جهانی برای مبارزه با فساد به صورت آکادمیک و بین‌المللی ارائه گردیده و چنانچه بپذیریم مبارزه با فساد نه تنها مستلزم وجود آگاهی و بینش و عدم وجود تعمد و یا فقدان اراده‌ی سیاسی است، بلکه نیازمند آگاهی از دانشی است که همچون دیگر علوم با به کارگیری ابزارهای خاص خود از قبیل پذیرش کنوانسیون‌های بین‌المللی و منطقه‌ای و تبدیل آن به قانون در مجلس و تطبیق مواد قانونی و پرداختن به خلاءهای قانونی و برطرف کردن موانع و حتمیت و قطعیت اجرای قانون برای جنایتکاران اقتصادی، بتواند راه و روش‌هایی را برای کاهش فساد به کار گیرد، اما مهم‌تر از همه‌ی این‌ها، عزم و اراده‌ی ملی و سیاسی است که باید به کار گرفته شود.

کتاب‌نامه و منابع

- قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون برای مبارزه با فساد ملل متحد.
بازیابی در تاریخ ۳ بهمن ۱۳۹۲ در سایت مجلس شورای اسلامی:

<http://rc.majlis.ir/fa/law/show/134837>

- ولی فقیه. (۱۳۷۵، ۱ فروردین). دیدار اعضای کمیسیون دیوان محاسبات مجلس با رهبر انقلاب (سخنرانی). بازیابی در تاریخ ۳ بهمن در سایت دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای در: ۱۳۹۲

<http://farsi.khamenei.ir/news-content?id=17825>

- مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد (۱۳۸۸). افتتاح واحد اطلاعات مالی ایران با کمک دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد. از سایت:

UNIC Tehran: United Nations Information Center, Tehran

- بازیابی در تاریخ ۵ خرداد ۱۳۹۳ از: <http://www.unic-ir.org/pr/farsi/542010.html>

- ADB- OECD :Asian Development Bank and Organization for Economic Co-operation and Development.(2011). Retrieved on 20 Sep. 2013 from: http://www.oecd.org/pages/0,2966,en_34982156_34982385_1_1_1_1_1,00.html - ADB: Asia Development Bank.(2011). Anticorruption and Integrity, Investigation Process.

-ADB: Asia Development Bank.(2010, October).International Financial Institutions Principles and Guidelines. Retrieved on 20 Sep. 2013 from:

-<http://beta.adb.org/site/integrity/investigation-process>

-Borge, M. (1999 October 1015-). The role of Supreme Audit Institutions (SAIs). 9th International Anti-Corruption Conference, Durban, South Africa. on 2 Sep. 2013 from INTERNATIONAL ANTI-CORRUPTION CONFERENCE (IACC) website: -<http://www.google.com>

-Coonjohn,J. & Lodin, A.(2011). Developing a Strategic Implementation Plan for Anti-Corruption: Preparing Afghanistan for Anti-Corruption. Retrieved on 24 Sep. 2013 from: jjcoonjohn.com/wp-content/uploads/201204//Afghanistan-Corruption-Paper-I-Final-24-October-2011.pdf

- Coonjohn,J.(2011). Primer on Anti-Corruption Models and Strategies for Anti-Corruption Agencies. Retrieved on 24 Sep. 2013 from: jjcoonjohn.com.

com/wp-content/uploads/201204//Primer_on_ACA_Models_and_Strategies.pdf

- Heilbrunn, J.R. (2004). Anti-Corruption Commissions: Panacea or Real Medicine to Fight Corruption? Washington, D.C.:The International Bank for Reconstruction and Development /The World Bank

- Kwok Man-Wai, T. (2011, 5 July). Comprehensive & Effective Approach to Anti-Corruption, the ICAC Experience, with a View to New Approaches in the Fight Against Corruption Around the Globe, delivered at the International Anti-Corruption Academy

- Kwok Man-wai, T. (2006). Formulating an Effective Anti-Corruption Strategy: The Experience of Hong Kong ICAC. Retrieved on 24 Nov. 2013 from UNAFEI website: <http://www.google.com>

- Kwok Man-Wai, T. (2009, December). National Anti-Corruption Strategy: The Role of Government Ministries, 133139-. Fuchu, Tokyo. United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (UNAFEI) website: <http://www.google.com>

- Professional Police Screening: The Human Element for Strengthening Internal Security through a Stronger Police for Afghanistan. (2011). Jackson, MS: Morris & McDaniel.

- O'Keefe, B. (2009, September 910-). Strengthening Independence of Integrity Institutions: The Importance of an Independent Judiciary. ADB/OECD Anti-Corruption Initiative for Asia and the Pacific: Regional Seminar on Political Economy of Corruption, Manila, Philippines. Retrieved on 17 Nov. 2013 from OECD website: <http://www.google.com/>

- Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia. (2007). Specialized Anti-Corruption Institutions: Review of Models. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). Retrieved on 17 Oct. 2013 from OECD website: <http://www.google.com>

- Quah, Jon S.T. (2007). Anti-Corruption Agencies in Four Asian Countries: A Comparative Analysis. International Public Management Review. 2(8), 7396-.IMPR website: Retrieved on 17 Oct. 2013 from: <http://www1.imp.unisg.ch/org/idt/ipmr.nsf/>

- Ribadu, N. (2010, August). Corruption and Africa: Beyond the Bleak Projections for a Region and its Challenges. Retrieved on 20 Oct. 2013 from Center for Global Development website: www.cgdev.org/content/publications/detail/1424376

- Transparency International Perception Index, 2013. Retrieved on 17 Oct. 2013 from: <http://www.transparency.org/cpi2013/results>

- U4: Anti-Corruption Resource Center.(n.d. A). Corruption and Possible Cures: National Anti-Corruption Strategies and Policies. Retrieved on 20 Oct. 2013 from: <http://www.u4.no/helpdesk/faq/faqs2a.cfm#6>

- U4: Anti-Corruption Resource Center.(n.d. B). African Experience of asset Declarations. Retrieved on 20 Oct. 2013 from: <http://www.u4.no/helpdesk/helpdesk/query.cfm?id=160>

- UNODC Anti-Corruption Tool Kit. (2002, November 11). Monitoring and Evaluation. Chapter VII, Version 4, last edited. Retrieved on 17 Dec. 2013 from UNODC website: <http://www.google.com>

- UNODC.(n.d.). Good Practices in the Protections of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime Retrieved on 24 July 2014 from: <http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/witness-protection.html>

سایتها

Business Anti-Corruption Portal, et.al. Retrieved on 17 Dec. 2013 from: <http://www.business-anti-corruption.com/about-this-portal>.